

U S T E A K U S T E

Entzutekoak

PASCAL COMELADE
'Traffic d'abstraction'
Les diques du soleil et de l'acier
Import 1993

AFRICANDO

AFRICANDO
'Africando'
1993

Ertzetik

Arestiano

JON ARANO

Aresti gora eta behera Aresti. Euskalduna letraduna baina goiko zerutik ez du Gabriele eskribidu. Euskal Herriko I Poesiaren Egunaren ostean hasi naiz bizkaitarra berrirakurtzen eta antzeman dut etzaiola leitzen. Ezta arrastorik ere. Aipu aipagarri gehiago egingo zitzaion bestela okasionetan. Zutik diot hau 'Zerumortuak' argitaragabea.

Denboretan idazle belaunaldi edo errelebo berri baten zain ernegatzen ibili ondoren etorri zaigu berri ona: zahar gaiztoa? 'Lubaki' deritza eta denetarik dagoela dirudi. Beren manifestua entzun beharko du lubizipean bizitzeko jaiotako honek. 18 urte dituen Xabier Aldai bat dago tartean eta ezin esan liburu txarra egin duenik: 'Bala zeru urdina', izkiriatuak aurkitu ditudan nire hitzak. Benetan. Arestiz geroz modernoena omen, bakarren bat kondenatu beharko omen luke isiltzera aipatu liburuak. 'Talomida kumeak' ataleko lehen poemak —«(...)garapenerako hezizten naute / aitarek soldatetik bizi naiz(...)»—, 'Hau da azpeitio diot' eta beste zenbait bala-hotsek ahots gazte indartsu bat badatorrela esan didate belarri-ixkinara.

Den-dena ere ez dela eurtaz, larrazkenaz idazten aritzea, beraz. Ez eta marfilezko dorreetatik eginitako poesia veneziara usuala. Ez du kulp handirik izango akaso iraintzera noan arke-tipoak, baina lizentzia eskatzen dut estralurtarrek saritutako eta estraliteraturtarrek publizitatutako poetika madarikatzeko Arestiren mane-ran: «Nire grazia izan zitekeen / Lazaro / Horregeatik derri- rrez / Behar dut abaro / Jendea- teagoan nintzateke / Klaro naha- ro. / Motorrean goazela / Gure abidura ez da mauka / Baina edo- zein zakurtok espaloitik / Egiten digu kosk-keinu eta zaunka / Txikituko geniokeenean buru eta hanka. / Saliole al gitano / Un grano en el ano / Erase el herma- no cano / Signo de los tiempos / Poetando uno de tantos / Poetador de certámenes ganador / Tan sano tan malsano».

Bestelakoak baziren ere (poe- tastroak ginenean, a ze trastoak!), geuk ere idazten genituen geure manifestuak, hain ginen gazte!, geure inbentziokoa ez zen zeru zuri urde inbentziatu haren aurka listu-ttu duela hamalau urte, agure guztiak gorroto genituenen, bi- koak talde ginenean, saltzen gi- nenean garesti, e.a., e.a. Zeru urdi- na beti, beherik ez dugu nahi orain.

GORKA JIMENEZ

● Pascal Comelade. Edota pasioa. Comeladek bere musikari zenba- teko intentsitatea erantsi diezai- okeen entzun duenak soilik daki. Minimalismoz eta eklektikotasu- nez; gehienetan pianoaren malen- koniaz edota jostailuzko instru- mentuez lagundurik haurtzaroko festetan azaltzen ziren 'barraka' haietako garaik inork ez bezala ebokatu arazten ditu.

Bestalde jostailuzko instrumen- tuak erabiltze honek bihurtu du be- reizgarri Pascalen musika. Hala ere 'Traffic D'Abstraction' azken lan honetan jostailuzko instrumen- tuak urriagoak direla esan behar da. Hauek benetazko instrumentuei txanda ematen diete. Horrela, xi- lofonoa, akordeoia, flautak, klari- netea e.a. luze batek hornitzen du batipat Pascal Comeladeren azke- na. Jostailuzko instrumentuak

ahaztu gabe noski.

'Traffic D'Abstraction'-en, sustrai katalanak dituen frantzes ijitu honen karabana bere orkesti- naren taldekide zarrapastratuek betetzen dute: New York hiriko Mark Cunningham (Mars ohia), Bartzelonako eskena alternatiboko Oriol Perucho eta Pierre Bastiren musikariak. Ez dute ez aipaturi- koak Bob Dylanen 'Highway 61 revisited' bertsionatzeko inongo sofistikazioaren beharrik. Ez eta Pascalek ere.

Iragandako denboran galdurik geratu den eta hunkitzen duen as- paldiko eta egungo musikaz baliat- zen den artista erromantikoa dugu Comelade. Bere musika aldiz oso berezia eta bisuala denez ezin ho- beki letorkioke Emir Kusturicaren 'Ijitoen garaia' bezalako filmeen soinu banda izatea. Errealismo ma- gikoa. Pasio hutsa, liluren herrial- dera bidaia bat, behintzat une batez.

ANDONI TOLOSA

● 'Trobador' kantuan dioten bezala;... 'Salihf Keita, Benny Moore, Mahama Doumbia, Jou Fe- liciano, trobador, cantante, troba- dor'. Bai!, musikari afrikarrak eta karibearrak eskutik hartuta. Nor- baitek zalantzan jartzen bazuen 'saltsa' deritzon erritmo multzo ho- ri afroamerikar jatorrikoa zela, ozen baino ozenago erreibindika- tzen du Africando hirukote senega- larrak musika bero honen beltzta- suna.

Kontua xumea da; saltsa egiten duten hiru senegaldar, baina bene- tako saltsa, ez saltsa itxura daukan musika, ezta saltsa zipiritinak di- tuen nahasketa. Ez, Kuba edo Puerto Ricon egidakoa dirudien kantu bilduma bat dugu eskuetan, Pap Seck, Medoune Diallo eta Ni- colas Menheimen azken finean New York aukeratu baizuten bere

azken lana grabatzeko, horretarako Fania faktoriaren hiriburuan musi- kari karibear konpetente mordoa aukeratu eta lehen mailako lana grabatu dute.

Erne, hala ere, hiru hauen kan- tatzeko moduan (hirurek ekiten baidiote kantuari) laister antze- mango duzue non dagoen 'saltsa' lan honen afrikartatasuna. Jarri ezaiozue Mory Kanteri (adibide bat) base erritmiko karibearra edo imaginatu Toure Kounda Kubako Van-Van taldearekin kantari, an- tzeke zerbait topa daiteke African- do hirukotearen 'Africando' lan- ean. Nahasketa berriz, erabat na- turala eta freskoa agertzen da hiru musikari handi hauen eskuetan, ez baidira atzo jaiotakoak, bai ordea Senegalen bide musikal aberatsa jorratutakoak, bakoitza bere alde- tik. Inoiz ez ahazteko Afrikan da- goela baita karibear musikaren es- piritua.

Irakurtzekoak

JOXE RAMON ZUBIMENDI-PELLO ESNAL
'Idazkera-liburua'
Eusko Jaurlaritzak, 1993
330 or.

Lehen kolpearen teoria

JUAN LUIS ZABALA

● Hitzaurrean aitortzen dutenez, Joxe Ramon Zubimendi eta Pello Esnal ez dira kazetari, «are gutxia- go eguneroko kazetari». Hala ere, ez dut dudarik egiten liburuaren

berezko hartzaile diren euskal ka- zetari eta kazetarigaiei mesede egingo diela liburu honen irakurke- ta pausatu eta arretatsuak, 'Joske- ra' deritzon atalarenak batipat.

Lehendik ere ezaguna genuen Pello Esnalen iritzia: ahozko eus- karatik abiaturik, esaldi labur eta ulerterrazak egiten saiatu, «bela- rriaren arabera» euskara landu... Pentsatzekoa ere bazenez, oina- rrizko ideia horri atxekitzen zaizkie liburu honetan Zubimendi eta Es- nal. Liburuan zehar ohartarazten gaituzte egileek literaturan eta bes- te zenbait idazki motatan zilegi di-

rela bestelako jokabideak baina ka- zetaritzan lehen kolpean aise uler- tzeke moduko testua izan behar duela bati erredaktoreak helburu.

Ez nuke esango, ez, oker dabil- tzanik Zubimendi eta Esnal. Aitzi- tik, arrazoi osoa dutelakoan nago; ez dut dudarik egiten Zubimendi eta Esnalek salatzen dutena egungo euskal kazetaritzaren akatsik la- rrirenetako bat dela, eta liburu ho- nek dioenari kasu pixka bat eginez gero hobekuntza nabarmenak izan litzaketela gure kazetarien lanek, hala idatziz aritzen direnenak nola ahoz dihartutuenak. Hala ere, li- burua irakurtzen nuen bitartean, kazetariak izan dezaketan erreze- lua etortzen zitzaidan behin eta ber- ririz burura: teoria erraza dela baina teoria hori praktikan jartzeak mila oztopo dituela.

Bista da, liburuari ezin zaio ir- tenbide magiko erabatekorik eska- tu. Dena dela, oso interesgarriak

iruditu zaizkit egileek joskeraren atalean ematen dituzten aholku praktikoak. Praktikoak direlako hain zuzen ere; teoria hutsetik ha- ratago, lehen kolpean ulertzeko moduko testua lortzeko bide ez beti samurrean laguntza zehatza ema- ten dutelako. Nire ustez, praktiko- tasun eta zehaztasun hori benetan agerian jartzeko, adibide gehiago eta, batez ere, zailtasun handi-ago- koak beharko litzuzke liburuak, aholku horiek --teoria hutsean edo adibide sinplez jasota-- aise ahaz- tuko baititugu bestela irakurleok.

Kontuak kontu, liburu interes- garria da hau, euskal kazetari eta kazetarigaientzat ezezik euskaraz ondo idazten ikasi nahi duen edo- norentzat ere. Zoritzarrez, honela- ko lanak irakurtzeko premia larria duen askotxo liburu hau denik ere jakin gabe geratuko da, lasai asko. Penarik handiena, egia esan, horre- kek ematen dit.

X A R I B A R I

Legazpi Bi - 943 42 13 12 - DONOSTIA 200.04
Bajada de Javier, 2 - 948 22 27 56 - IRUÑEA 310.01

LIBURUAK
Hontza
Okendo, 4 - 20004 DONOSTIA
Tel.: 42 82 89 / Faxa.: 43 12 56

BILINTX
LIBURUDENDA

DONOSTIA Euskal gaiak: Fermin calbeton, 30 Tel.: 420930
Gai orokorrak: Esterlines, 10 Tel.: 420224/420080
IRUNEN: Republica Argentina, 4 Tel.: 626817
TOLOSAN: Arostegietta, Tel.: 673533
BERGARAN: Ibargarai, 14 Tel.: 764050

XALBADOR
LIBURUDENDA

Comedias, 14
Tel.: 224167/229981 FAXA: 211061
31001 IRUÑEA

URRETXIN DORRA
LIBURUDENDA

Iparragirre 26
Tel.: 4240228/4244396 FAXA: 4244235
48011 BILBO